# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 10ης Ιουνίου 2004 *

Στην υπόθεση C-168/02,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Oberster Gerichtshof (Αυστρία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 περί της ερμηνείας από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου μεταξύ

**Rudolf Kronhofer**

και

**Marianne Maier,**

**Christian Möller,**

**Wirich Hofius,**

**Zeki Karan,**

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της προπαρατεθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1989, L 285, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 1),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), R. Schintgen και N. Colneric, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger,
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο R. Kronhofer, εκπροσωπούμενος από τον M. Brandauer, Rechtsanwalt,

— η M. Maier, εκπροσωπούμενη από τον M. Scherbantie, Rechtsanwaltin,

— ο Z. Karan, εκπροσωπούμενος από τον C. Ender, Rechtsanwalt,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. Wagner,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον K. Manji, επικουρούμενο από τον T. Ward, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την A.- M. Rouchaud και τον W. Bogensberger,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του R. Kronhofer, εκπροσωπούμενου από τους M. Brandauer και R. Bickel, Rechtsanwälte, του Z. Karan, εκπροσωπούμενου από τον C. Ender, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την A.-M. Rouchaud και τον W. Bogensberger, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2003,

αφού άκουσε τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιανουαρίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

1 Με διάταξη της 9ης Απριλίου 2002, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Μαΐου 2002, το Oberster Gerichtshof υπέβαλε, κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 περί διεθνούς δικαιοδοσίας και εκτελέσεως των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, της εν λόγω συμβάσεως (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1), με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1989, L 285, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, του R. Kronhofer, κατοίκου Αυστρίας, και, αφετέρου, της M. Maier και των C. Möller, Hofius και Z. Karan (στο εξής: καθών της κύριας δίκης), κατοίκων Γερμανίας, η οποία αφορούσε αίτημα του R. Kronhofer να του επιδικαστεί αποζημίωση για την οικονομική ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη λόγω της αδικοπραξίας που τέλεσαν οι καθών της κύριας δίκης, υπό την ιδιότητά τους ως διαχειριστές ή σύμβουλοι επενδύσεων της εταιρίας Protectas Vermögensverwaltungs GmbH (στο εξής: Protectas), η έδρα της οποίας βρίσκεται επίσης στη Γερμανία.

## Νομικό πλαίσιο

3 Το άρθρο 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρούσας συμβάσεως, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους».

4 Σύμφωνα με το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

[...]

3) ως προς τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός».

## Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

5 Ο R. Kronhofer προσέφυγε κατά των εναγομένων της κύριας δίκης ενώπιον του Landesgericht Feldkirch (Αυστρία), στο πλαίσιο αγωγής με την οποία ζήτησε να του επιδικαστεί αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη λόγω της εκ μέρους τους αδικοπραξίας.

6 Οι εναγόμενοι της κύριας δίκης τον προέτρεψαν, μέσω τηλεφώνου, να συνάψει συμφωνία αφορώσα δικαιώματα αγοράς μετοχών, χωρίς ωστόσο να τον προειδοποιήσουν για τους κινδύνους αυτής της πράξεως. Κατόπιν αυτού, ο R. Kronhofer μετέφερε, τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 1997, συνολικό ποσό 82 500 δολαρίων ΗΠΑ σε επενδυτικό λογαριασμό της Protectas στη Γερμανία, το οποίο επενδύθηκε στη συνέχεια στο χρηματιστήριο αξιών του Λονδίνου σε εξαιρετικά κερδοσκοπικές πράξεις σχετικές με δικαιώματα αγοράς μετοχών. Αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής ήταν η μερική απώλεια του μεταφερθέντος ποσού και η επιστροφή στον R. Kronhofer μέρους μόνον του κεφαλαίου που είχε επενδύσει.

7 Η αρμοδιότητα του Landesgericht Feldkirch προκύπτει από το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως, υπό την έννοια ότι πρόκειται περί του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός και που, εν προκειμένω, είναι ο τόπος κατοικίας του R. Kronhofer.

8 Η αγωγή αυτή απορρίφθηκε και ο R. Kronhofer προσέφυγε κατά της απορριπτικής αποφάσεως ενώπιον του Oberlandesgericht Innsbruck (Αυστρία) το οποίο κηρύχθηκε αναρμόδιο, με την αιτιολογία ότι το δικαστήριο του τόπου κατοικίας δεν είναι «το δικαστήριο του τόπου όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός», καθόσον ούτε ο τόπος όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός ούτε ο τόπος επελεύσεως της ζημίας βρίσκονται στην Αυστρία.

9 Το Oberster Gerichtshof, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αναίρεση («Revision»), φρονεί ότι το Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε ακόμη επί του ζητήματος αν η έννοια «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» πρέπει να τύχει τόσο ευρείας ερμηνείας ώστε να γίνει δεκτό ότι, στην περίπτωση αμιγώς περιουσιακής ζημίας πλήττουσας μέρος της περιουσίας του ενδιαφερομένου που έχει επενδυθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, η έννοια αυτή περιλαμβάνει και τον τόπο κατοικίας του ενδιαφερομένου και, επομένως, τον τόπο στον οποίο βρίσκεται το επίκεντρο της περιουσίας του.

10 Το Oberster Gerichtshof, κρίνοντας ότι η επίλυση της διαφοράς προϋποθέτει την ερμηνεία της Συμβάσεως, αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει η έκφραση "τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός" του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περιπτώσεις αμιγώς περιουσιακής ζημίας επελθούσας στο πλαίσιο επενδύσεως περιουσιακών στοιχείων του ζημιωθέντος, περιλαμβάνει και τον τόπο όπου έχει την κατοικία του ο ζημιωθείς, όταν η επένδυση έχει γίνει σε άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας?»

**Επί του προδικαστικού ερωτήματος**

11 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η έκφραση «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» είναι δυνατόν να αναφέρεται στον τόπο κατοικίας του ενάγοντος, στον οποίο βρίσκεται «το επίκεντρο της περιουσίας του», για τον μοναδικό λόγο ότι ο ενάγων υπέστη οικονομική ζημία λόγω της σημειωθείσας σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος απώλειας ορισμένων περιουσιακών του στοιχείων.

12 Καταρχάς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι το διαλαμβανόμενο στον τίτλο ΙΙ της Συμβάσεως σύστημα διεθνούς δικαιοδοσίας στηρίζεται στον βασικό κανόνα του άρθρου 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως, σύμφωνα με τον οποίο τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας των διαδίκων.

13 Κατά παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της δωσιδικίας του τόπου κατοικίας του εναγομένου, ο τίτλος ΙΙ, τμήμα 2, της Συμβάσεως προβλέπει ορισμένες ειδικές δωσιδικίες, στις οποίες συγκαταλέγεται αυτή του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως.

14 Οι εν λόγω κανόνες περί ειδικής δωσιδικίας χρήζουν στενής ερμηνείας, η οποία δεν πρέπει να βαίνει πέραν των περιπτώσεων που ρητώς προβλέπει η Σύμβαση (βλ. αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, 189/87, Καλφέλης, Συλλογή 1988, σ. 5565, σκέψη 19, και της 15ης Ιανουαρίου 2004, C-433/01, Blijdenstein, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 25).

15 Κατά πάγια νομολογία, ο κανόνας του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως στηρίζεται στην ύπαρξη μιας ιδιαίτερα στενής σχέσεως συνδέουσας τη διαφορά με άλλα δικαστήρια, πλην αυτών της κατοικίας του εναγομένου, η οποία δικαιολογεί την αναγνώριση στα τελευταία δικαιοδοσίας για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεσματικής οργανώσεως της δίκης (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 1976, 21/76, Bier, καλούμενη «Mines de potasse d'Alsace», Συλλογή τόμος 1976, σ. 614, σκέψη 11, και της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00, Henkel, Συλλογή 2002, σ. I-8111, σκέψη 46).

16 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, στην περίπτωση στην οποία ο τόπος επελεύσεως του γεγονότος που δύναται να θεμελιώσει ευθύνη εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας δεν συμπίπτει με τον τόπο όπου επήλθε η εκ του γεγονότος αυτού ζημία, η έκφραση «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» του άρθρου 5, σημείο 3, της Συμβάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά τόσο τον τόπο

επελεύσεως της ζημίας όσο και τον τόπο όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός, οπότε ο εναγόμενος μπορεί να εναχθεί, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, ενώπιον του δικαστηρίου είτε του ενός είτε του άλλου τόπου (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Mines de potasse d'Alsace, σκέψεις 24 και 25, και της 5ης Φεβρουαρίου 2004, C-18/02, DFDS Torline, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 40).

17 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το Oberster Gerichtshof, στην υπόθεση της κύριας δίκης τόσο ο τόπος επελεύσεως της ζημίας όσο και ο τόπος όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός βρίσκονται στη Γερμανία. Η ιδιαιτερότητα της προκείμενης υποθέσεως έγκειται στο ότι η οικονομική ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη ο ενάγων σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος επηρέασε ταυτόχρονα το σύνολο της περιουσίας του.

18 Όπως ορθώς επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 46 των προτάσεών του, στην περίπτωση αυτή επ' ουδενί δικαιολογείται η απονομή δικαιοδοσίας στα δικαστήρια άλλου συμβαλλόμενου κράτους διαφορετικού από εκείνο στο έδαφος του οποίου εντοπίζονται τόσο το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός όσο και η εκδήλωση όλων των επιζήμιων συνεπειών, ήτοι το σύνολο των στοιχείων που θεμελιώνουν την ευθύνη. Αυτή η νέα απονομή δικαιοδοσίας δεν ανταποκρίνεται σε καμία αντικειμενική ανάγκη από πλευράς διεξαγωγής αποδείξεων ή οργανώσεως της δίκης.

19 Όπως έκρινε το Δικαστήριο, η έννοια «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» δεν μπορεί να ερμηνευθεί τόσο ευρέως ώστε να καλύπτει κάθε τόπο στον οποίο θα μπορούσαν να γίνουν αισθητές οι επιζήμιες συνέπειες ενός γεγονότος που έχει ήδη προκαλέσει ζημία όντως επελθούσα σε άλλον τόπο (βλ. απόφαση της 19 Σεπτεμβρίου 1995, C-364/93, Marinari, Συλλογή 1995, σ. I-2719, σκέψη 14).

20 Σε καταστάσεις όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εν λόγω ερμηνεία εξαρτά τον καθορισμό της δωσιδικίας από επισφαλείς παράγοντες όπως ο τόπος στον οποίο βρίσκεται το «επίκεντρο της περιουσίας» του ζημιωθέντος και, κατά συνέπεια, δεν υπηρετεί την ανάγκη ενισχύσεως της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων στην Κοινότητα προσώπων, η οποία αποτελεί έναν από τους σκοπούς της Συμβάσεως, στον βαθμό που παρέχει τη δυνατότητα, αφενός, στον ενάγοντα να εντοπίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να προσφύγει και, αφετέρου, στον εναγόμενο να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (βλ. αποφάσεις της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-256/00, Besix, Συλλογή 2002, σ. I-1699, σκέψεις 25 και 26, και προπαρατεθείσα απόφαση DFDS Torline, σκέψη 36). Επιπλέον, βάσει της εν λόγω ερμηνείας μπορεί κατεξοχήν να αναγνωρισθεί η δικαιοδοσία των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του ενάγοντος, δικαιοδοσία την οποία, όπως διαπίστωσε το Δικαστήριο με τη σκέψη 14 της παρούσας αποφάσεως, δεν αναγνωρίζει η Σύμβαση σε άλλες περιπτώσεις πέραν αυτών που προβλέπει ρητώς.

21 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η έκφραση «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» δεν αναφέρεται στον τόπο της κατοικίας του ενάγοντος, όπου βρίσκεται «το επίκεντρο της περιουσίας του», για τον μοναδικό λόγο ότι ο ενάγων υπέστη στον τόπο αυτό οικονομική ζημία λόγω της σημειωθείσας σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος απώλειας ορισμένων περιουσιακών του στοιχείων.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

22 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Αυστριακή Κυβέρνηση, η Γερμανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό απόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 9ης Απριλίου 2002 το Oberster Gerichtshof, αποφαίνεται:

**Το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η έκφραση «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» δεν αναφέρεται στον τόπο της κατοικίας του ενάγοντος, όπου βρίσκεται «το επίκεντρο της περιουσίας του», για τον μοναδικό λόγο ότι ο ενάγων υπέστη στον τόπο αυτό περιουσιακή ζημία λόγω της σημειωθείσας σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος απώλειας ορισμένων περιουσιακών του στοιχείων.**

Timmermans Puissochet Cunha Rodrigues

Schintgen Colneric

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Ιουνίου 2004.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

C. W. A. Timmermans